

TÜRKİYE'DEKİ FİLİSTİN DİASPORASI

Kadriye Sınmaz



İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Sınmaz, Kadriye. “Türkiye’deki Filistin Diasporası”. İNSAMER Araştırma 123. Ekim 2020.



Araştırma 123

1948 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı birçok krizin miladı olmuştur. Filistinlilerin ülkelerinden ilk büyük göçü de bu savaşın ardından gerçekleşmiştir. Yaklaşık 1 milyon Filistinli sivil, Siyonist Yahudilerin saldırılarından korunmak için Batı Şeria, Gazze, Lübnan, Suriye ve Ürdün’e göç etmek zorunda kalmıştır.¹ 1949 yılında kurulan ve 1950’de faaliyetlerine başlayan Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı (UNRWA) bu beş bölgede bugün sayıları 6 milyona yaklaşan Filistinli mültecilere eğitim, sağlık, altyapı ve sosyal hizmetler gibi alanlarda yardım sağlamaya başlamıştır. “Filistinli mülteciler” denildiğinde akıllara genellikle UNRWA’nın faaliyet alanındakiler gelse de 72 yıllık işgal tarihi boyunca Filistinliler dünyanın birçok ülkesine dağılmıştır.

Türkiye de bugün farklı zamanlarda farklı ülkelerden gelen 25.000 ila 30.000 arasında Filistinliye ev sahipliği yapmaktadır.²

Türkiye’ye ilk defa 1970’li yıllarda gelen Filistinlilerin sayısı 2000’li yıllara kadar oldukça sınırlı kalmıştır. Bunda Türkiye’nin o dönemki ekonomik ve siyasi sorunları ve göçmenler için bir cazibe merkezi olmaktan oldukça uzak durumu etkili olmuştur.

2010 sonrası dönemde Ortadoğu’da baskıcı rejimlere karşı yaşanan ayaklanmalar ve akabinde gelen istikrarsız yönetimler, Filistinliler için Türkiye’yi güvenli limanlardan biri hâline getirmiştir. Günümüzde Türkiye sadece Suriye’den gelenlere değil Ortadoğu’nun farklı ülkelerinden gelen birçok göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Bu süreçte Ortadoğu’nun diğer bölgelerinden Filistinliler de Türkiye’ye gelmiştir.

Türkiye’de yaşayan Filistinlilerin hukuki durumu ve yaşam koşulları, hangi ülkeden ve ne zaman geldikleri gibi etmenlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Türkiye’de



İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

yaşayan Filistinlileri konu alan bu çalışmada yer verilecek Filistinli gruplar altı başlık altında incelenecektir. Yazı, farklı bölgelerden gelen Filistinlilerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler üzerine inşa edilmiştir.

etmesi mümkün olamamış ve Türkiye'ye geldikten 16 yıl sonra ilk defa 2010'da Gazze'ye gidebilmiş.

Eski Filistinliler için en büyük sorunun topraklarını ziyaret edememek olduğunu

Türkiye'deki Filistinli Gruplar	Toplam Aile Sayısı	Geldiği Tarih	Türkiye'ye Gelme Sebepleri
Eski Filistinliler	500	2000 öncesi	Eğitim
Irak'tan gelen Filistinliler	250	2010 sonrası	Savaş
Arap Baharı'ndan sonra farklı ülkelerden gelen Filistinliler	1.000	2011 sonrası	İstikrarsızlık
Suriye'den gelen Filistinliler	3.500	2013 sonrası	Savaş
Körfez'den gelen Filistinliler	400	2018 sonrası	Ekonomik ve siyasi baskı
Filistin'den gelen öğrenciler	8.000 (kişi)	-	Eğitim

1. Eski Filistinliler

Genellikle 2000 yılından önce eğitim için Türkiye'ye gelen ve daha sonra buraya yerleşenler “eski Filistinliler” olarak anılmaktadır. Filistinli erkek bireyler, çoğunlukla tıp veya mühendislik okumak için Türkiye'ye gelmiş ve daha sonra Türk veya Filistinli bir kadınla evlenerek Türkiye'de bir hayat kurmuştur. Eski Filistinlilerin tamamına yakına Türk vatandaşlığı almış ve âdeta Türkleşmiştir; bu kişilerin çocukları da Türkiye'de doğmuştur. En az 20-25 yıldır Türkiye'de yaşayan eski Filistinlilerin toplamda 500 aile oldukları tahmin edilmektedir. Filistinli bir ailenin ortalama beş kişiden oluştuğu düşünüldüğünde ise Türkiye'de yaklaşık 2.500 eski Filistinli olduğu tahmin edilmektedir. Genellikle doktor, mühendis veya tüccar olan bu grubun sosyoekonomik durumu, ortalama bir Türkiye vatandaşı ile aynıdır.

1994 yılında 18 yaşındayken Türkiye'ye gelen Vail Salmanali, eski Filistinlilerin Türkiye'ye genellikle Arap ülkelerindeki okullarda istedikleri bölümün olmaması veya olanlara çok az kişi alınması sebebiyle okumak için geldiklerini, kendisinin de mühendislik okuduğunu söylüyor. Gazze'den gelen Salmanali, çok yoğun baskı altında tutulan bölgeden o sırada henüz Filistin devleti kurulmadığı için İsrail'in verdiği geçici bir belgeyle gelmiş. Fakat lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi bitene kadar Gazze'yi ziyaret

anlatan Salmanali, bundan İsrail'in ülkelerini ziyaret eden gençlere yönelik politikalarını sorumlu tutuyor. Salmanali'nin söylediklerine göre, Türkiye'de eğitim gören Filistinli gençler -özellikle Gazze'den gelenler- ülkelerinden çıkarken İsrail güçleri tarafından tutuklanıp Türkiye'deki Filistin diasporası hakkında bilgi vermeye zorlanıyormuş; aksi takdirde Türkiye'ye dönmeleri ve eğitimlerine devam etmeleri mümkün olmuyormuş. O, böyle bir muameleye maruz kalmamak ve eğitimini tamamlayabilmek için Gazze'ye geri dönemediğini anlatıyor.

Türkiye'ye ilk geldiğinde öğrenci olduğu için ücretsiz sağlık hizmetlerinden faydalandığını söyleyen Salmanali, o dönemde Türkiye'de üniversite eğitiminin ücretli olduğunu ve bütün yabancı öğrencilerin Türk öğrencilerden üç kat daha fazla para ödediğini anlatıyor. 2016'da Türk vatandaşlığı aldıktan sonra sağlık ve eğitim konusunda herhangi bir sorunla karşılaşmadığını ifade ediyor.

Türkiye'de yaşayan diğer Filistinlilerin aksine kendisini doğrudan “Filistinli” olarak tanımlamayan Salmani, öncelikle “Türk” veya “Türk vatandaşı” olduğunu ancak aslen Filistinli olduğunu belirtiyor. Arap olduğunu söylediğinde zaman zaman ırkçı ifadelerle maruz kalsa da Filistinli olduğunu söyleyince âdeta bir sihir yapmış gibi kendisine yönelik bakışın değiştiğini ve Filistinlilerin genellikle

Türk toplumu arasında hiçbir zaman yabancı hissetmediklerini anlatıyor.

Eski Filistinlilerin önemli alanlarda çalışan ve Türkiye'ye katkı sağlayan kişiler olduklarını ifade eden Salmanali, oturma izni ve vatandaşlık konusunda biraz daha esneklik olması gerektiğinin altını çiziyor.³

2. Irak'tan Gelen Filistinliler

İsrail saldırıları sebebiyle göç etmek zorunda kalan Filistinlilerin tercih ettiği ülkelerden biri de Irak'tır. Irak'ta yaşayan Filistinliler 1951 yılında BM'de kabul edilen "Mültecilerin Hukukuna Dair Sözleşme" kapsamında BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) kaydedilerek mülteci statüsünde değerlendirilmeye başlanmıştır. 2003'teki ABD işgalinden önce resmî rakamlara göre Irak'ta yaşayan Filistinli sayısı 23.000'dir.⁴

ABD'nin Irak'ı işgalinin ardından birçok Filistinli ikinci defa yerinden olarak bu ülkeden de ayrılmak zorunda kalmış ve genellikle Suriye, Ürdün, KKTC gibi yakın ülkelere gitmiştir. Türkiye bu dönemde mültecileri kabul etme konusunda zorlaştıracı uygulamaları benimsediği için Türkiye'ye gelenlerin sayısı oldukça azdır. Irak'tan ayrılmak zorunda kalan Filistinlilerin bir kısmı UNHCR aracılığıyla İsviçre, Almanya, Kanada, Avustralya gibi üçüncü bir ülkeye yerleştirilmiş, bir kısmı da Suriye ve çevre ülkelerde genellikle herhangi bir kaydı olmaksızın düzensiz göçmen olarak yaşamaya başlamıştır.

2010 yılı sonrasında Ortadoğu'da çıkan çatışmalar sebebiyle -özellikle Suriye'deki savaşın başlamasının ardından- Irak'tan gelen Filistinlilerin bir kısmı üçüncü defa yerinden edilmiş ve bu dönemde Türkiye'ye birçok Filistinli sivil gelmiştir. Irak'taki savaştan kaçan ve üçüncü defa yer değiştirerek Türkiye'ye gelen Filistinliler UNHCR'nin Türkiye'deki ofislerine başvurarak kayıt yaptırmış ve bu insanların büyük bölümü üçüncü bir ülkeye yerleştirilmiştir. Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak kullanıp farklı ülkelere gidenler büyük oranı oluştursa da hâlen Irak'tan gelen 250 ila 300

Filistin kökenli ailenin Türkiye'de yaşadığı belirtilmektedir.⁵

Türkiye'deki Filistinli gruplar arasında en zor durumda olanlar Irak'tan gelen ailelerdir. Bu ailelerin resmî işlemleriyle ilgili dosyalar UNHCR'dan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredilmektedir. Çalışma izni almaları epey zor olduğundan geçimlerini sağlayabilmek için de genellikle kaçak çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu da işverenlerin emek sömürsü yapmasına kapı aralayan bir durumdur. Ayrıca çocuklar ve yaşlılar sınırlı olarak sağlık hizmetlerinden faydalansalar bile genel olarak bu alanda da sorun yaşanmaktadır. Yasal sebeplerle kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan Irak menşeli Filistinli göçmen ailelerin en az 4 milyon göçmenin yaşadığı Türkiye'de düzenli yardım alması da mümkün olamamaktadır. Bazı aileler başka ülkelerde yaşayan akrabalarının yardımlarıyla çok zor şartlar altında yaşamaya çalışmaktadır.⁶

3. Arap Baharı'ndan Sonra Farklı Arap Ülkelerinden Gelen Filistinliler

2010 yılında Tunus'ta başlayan "Yasemin Devrimi"nin ardından Mısır, Ürdün, Suriye, Bahreyn gibi birçok ülkede hükümet karşıtı gösteriler yaşanmıştır. Kartopu etkisiyle tüm Ortadoğu'ya yayılan bu özgürlük ve adalet talepleri, birçok ülkede otoriter yönetimlerin baskısıyla son bulmuştur. Bu baskının uç boyutları Mısır'da askerî darbe, Suriye'de iç savaş şeklinde vücut bulsa da hemen her ülkede muhalif gruplar dikta rejimlerinin farklı tepkisiyle karşı karşıya kalmış ve söz konusu ülkelerde istikrarsızlık hâkim olmuştur. Çok sayıda muhalif; güvenlik tehdidi, ekonomik ve siyasi beklentilerin karşılanamaması gibi sebeplerle çareyi farklı ülkelere gitmekte bulmuştur. Bu süreçte Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinden Türkiye'ye yaklaşık 1.000 Filistinli ailenin geldiği tahmin edilmektedir.⁷

Seyahat vizesi veya oturma izniyle Türkiye'de yaşayan bu aileler geri dönmek ümidiyle gelseler de birçok ülkedeki kriz ve istikrarsız siyasi yapının devam etmesi sebebiyle geri dönememişlerdir. Gelenlerin çoğu Türkiye'de

kendi işlerini kurarak veya farklı işlerde çalışmak suretiyle yaşamlarını sürdürmektedir.

4. Suriye’den Gelen Filistinliler

2011 yılında Suriye’de başlayan sokak gösterilerinin kısa sürede iç savaşa dönüşmesiyle ortaya çıkan krizin en önemli sonuçlarından biri, 13 milyondan fazla kişinin yerinden edilmesidir. 2011 yılında sayıları 496.000 olan Suriye’deki Filistinli mülteciler de ülkedeki krizden etkilenmiştir.⁸ UNRWA’nın verilerine göre dokuz yıllık süreçte en az 124.000 Filistinli Suriye’den Lübnan, Ürdün veya daha uzak bölgelere gitmek zorunda kalmıştır.⁹ Türkiye de Suriye’deki savaşın başından itibaren Filistinli mültecilerin tercih ettiği ülkelerden biridir. Özellikle 2012 yılının Aralık ayında Beşar Esed’e bağlı güçlerin Yermük Kampı’nı bombalaması ve kampta yaşayan 210.000 kişiyi göçe zorlaması sebebiyle Türkiye’ye gelen Suriyeli Filistinlilerin sayısı daha da artmıştır. Bugün Türkiye’de Suriye’den gelen 3.500 Filistinli aile olduğu tahmin edilmektedir.¹⁰

Suriye’de yaşayan Filistinliler ne Suriye ne de Filistin vatandaşı olduklarından 2015 yılına kadar gayriresmî yollarla Türkiye’ye girmeye çalışmış, bu kişilerin kayıt altına alınmalarında da sıkıntılar olmuştur. Savaş öncesi dönemde Suriye devleti tarafından verilmiş olan “seyahat belgesi”nin Türkiye’de hukuki bir karşılığı olmaması sebebiyle Suriye’den gelen Filistinliler resmî olarak tanınmamaktaydı; dolayısıyla 2015 yılına kadar Filistinlilerin Suriye’den Türkiye’ye girişleri çok zordu. Bir şekilde girmeyi başaranlar da sağlık, eğitim gibi hizmetlerden yararlanamıyordu.¹¹ 2015 yılındaki düzenlemenin ardından Suriye’deki savaştan kaçarak Türkiye’ye gelen Filistinliler de Suriyeliler gibi muamele görmeye başlamış ve onlara da geçici koruma statüsü verilmiştir.

Türkiye’deki en kalabalık Filistinli grubunu oluşturan Suriye’den gelen Filistinliler, hukuki durumlarına göre beşe ayrılmaktadır.¹²

1. Turist vizesi olanlar: Türkiye’ye sınır kapıları, resmî limanlar ve havaalanlarından resmî yollarla giriş yapanlar.

2. Çalışma izni olan mülteciler: Mülk edinerek Türkiye’de yatırım yapanlar veya Türkiye’de farklı kurumlarda çalışanlar.
3. “İnsani ikamet” izni olan mülteciler: 1951 yılında Cenevre’de 130 ülkenin katılımıyla kabul edilen “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme”ye göre ülkelerinde yaşama imkânını özel nedenlerle kaybeden insanlara korunma hakkı veren ikametgâh türüdür. Türkiye de sözleşmeye taraftır.
4. “Kimlik” kartına sahip olanlar: Geçici koruma kartına sahip olan bu grup en büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Türk hükümeti 2015 yılındaki düzenlemenin ardından Suriye’den gelen Filistinlilerin çoğuna Suriyelilerle aynı muameleyi göstermeye başlamıştır. Ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanıp, çalışma hakkına sahip olan bu kişiler, kimliğin verildiği şehirde kalmak zorundadır; şehirler arasında yer değiştirmek içinse emniyetten izin almaları gerekmektedir.
5. Çoğunluğu İstanbul’da yaşayan ve yasal herhangi bir evrakı olmayan az sayıda kişiden oluşan grup. Bu grup kendi içinde ikiye ayrılmaktadır:
 - a. Çalışma olanağının daha fazla olması veya akrabalarıyla birlikte yaşamak için farklı illerde kayıtlı olmalarına rağmen İstanbul’a gelenler. 18 Temmuz 2019 tarihinde İstanbul Valiliği mültecilerin kayıtlı oldukları illerin dışına çıkmasını yasaklamıştır. Farklı illerde kayıtlı olup da İstanbul’da yaşayan mültecilerin şehri terk etmeleri için bir aylık süre tanınmıştır.¹³ Karara göre farklı illerde yakalanan mülteciler, kayıtlı oldukları şehre gönderilmekte veya sınır dışı edilmektedir.¹⁴
 - b. Türkiye’ye kaçak yollarla girmeye veya Türkiye’den kaçak yollarla çıkmaya çalışırken yakalananlar. Kendilerine kimlik verilmeyen bu kişilerin her 15 günde veya ayda bir emniyete gidip imza vermeleri gerekmektedir.

Bu iki gruptakiler yasa dışı olarak Türkiye’de bulundukları için kimlik kartı alamamakta ve mültecilerin sahip olduğu sağlık, eğitim vb. alanlardaki haklardan yararlanamamaktadırlar. Ayrıca savaşın devam ettiği Suriye’ye geri gönderilme riski ile de karşı karşıyadırlar.

2012 yılı sonunda Suriye’den Lübnan’a giden, 2017’de ise Lübnan’dan Türkiye’ye gelen İbrahim el-Ali, hayatını 2013 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırıyor. Ailesi 1948’de Suriye’ye giden ve Yermük Kampı’nda yaşayan el-Ali, savaştan önce seçme-seçilme hakkı dışında, diğer Suriye vatandaşlarıyla aynı haklara sahip olduklarını anlatıyor. 2012 yılının Aralık ayında Beşar Esed’e bağlı güçlerin kampı bombalamasıyla bütün kamp sakinleri için ikinci bir dönemin başladığını ve âdeta yeni bir Nakba yaşandığını söyleyen el-Ali, Lübnan’a giden mültecilerin çok zor şartlar altında yaşadığına, Türkiye’de ise resmî işlemlerin en büyük sorun olduğunu dikkat çekiyor. Turist vizesiyle Türkiye’de yaşayan el-Ali, vizesini her yıl yenilemesi gerektiğini ve Suriye Konsolosuğu’ndaki bazı kişilerin bu iş için her defasında yüzlerce dolar rüşvet istediğini belirtiyor. Resmî işlemlerin zorluğuna rağmen Türklerin Filistinlilere yaklaşımının oldukça sıcak olduğunu ve Türkiye’de yaşamaya devam etmek istediğini ifade ediyor.¹⁵

5. Körfez Ülkelerinden Gelen Filistinliler

2017 yılından sonra Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Veliaht Prensi Muhammed bin Zayed arasında kurulan siyasi ittifakın yanı sıra ABD’nin desteğiyle Mısır’dan Yemen’e, Katar’dan Libya’ya kadar Ortadoğu’nun birçok ülkesinde yaşanan krizlere karşı, otoriter yönetimlere sahip çıkan bir politika izlenmeye başlanmıştır. BAE ve Bahreyn, kapalı kapılar arkasında yürütülen ilişkileri Siyonist rejimle normalleşme siyasetiyle daha da ilerletmiştir. Suudi Arabistan’ın da yakın zamanda İsrail ile barış anlaşması imzalaması beklenmektedir.

Bazı Körfez ülkelerinde Filistin-İsrail sorununa dair görülen eksen kayması, bahsi geçen ülkelerde

yaşayan Filistinlileri doğrudan etkilemektedir. Bugün Suudi Arabistan’da 429.000, BAE’de 101.000 Filistinli yaşamaktadır.¹⁶ Bu ülkeler UNHCR’nın 1951 yılında imzaya sunduğu Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ni imzalamadıkları için buralarda yaşayan Filistinliler mülteci statüsünde değildir. Bu ülkelerin kendilerini ilgilendirmedeği sürece göçmenlerle ilgili uluslararası bir yükümlülükleri olmadığı gibi, sığınmacıların kolaylıkla vize alamaması için yüksek vize ücretleri veya geç sonuçlanan vize işlemleri gibi bürokratik engeller çıkardıkları bilinmektedir.¹⁷ Oturma ve çalışma izinlerinin yenilenmesiyle ilgili getirilen yeni ekonomik yükler, buralarda yaşayan Filistinlileri zor durumda bırakmaktadır. Özetle bu ülkelerde ekonomik baskıların yanı sıra Filistinlilere yönelik siyasi bir baskı da söz konusudur.

Suudi Arabistan, 2018 yılında Ürdün ve Filistin vatandaşı 68 kişiyi muğlak gerekçelerle tutuklamıştır. Tutuklananlar arasında HAMAS’ın Suudi Arabistan’daki eski temsilcisi, 81 yaşındaki kanser hastası olan Muhammed el-Hudari de bulunmaktadır.¹⁸ Bu kişilerin yargılanmasına tutuklanmalarından iki yıl sonra kurulan özel terörizm mahkemesinde başlanmıştır. Ülkedeki muhaliflere yönelik baskısıyla tanınan Prens’in İsrail ile iş birliğine karşı çıkan Filistinlileri de pasifize etmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

Ekonomik ve siyasi gerekçelerle 2018 yılından bu yana Suudi Arabistan ve BAE’den Filistin kökenli 400 ailenin Türkiye’ye geldiği tahmin edilmektedir.²⁰ Muhammed Gazal da aynı sebeplerle 2019 yılı başında ailesiyle birlikte Türkiye’ye gelen Filistinlilerdendir. İsrail karşıtı bir söylemi olduğu için güvenlik tehdidi hissetmesinin Türkiye’ye gelmesinde etkili olduğunu belirten Gazal, ekonomik açıdan yeterli kaynağa sahip olsa da mesleğini icra etmek istediğini ifade ediyor. Jeoloji mühendisliği alanında doktorası bulunan ve öğretim görevlisi olarak çalışan Gazal, Türkçe bilmemesinin çalışması önündeki en büyük engel olduğunu söylüyor. Türkiye’de yaşayan Filistinliler açısından en önemli sorunun iş

bulamama olduğunu belirten Gazal, bunda yabancı işçi çalıştırma şartlarının önemli bir etken olduğuna dikkat çekiyor.²¹

6. Filistin'den Gelen Öğrenciler

Türkiye'de Filistin'den ve farklı ülkelerden gelen 8.000 civarında Filistinli öğrenci eğitim görmektedir. Bunların yaklaşık 500'ü Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bursundan faydalanmaktadır. YTB bursuyla okuyan öğrenciler ücretsiz sağlık hizmetinden yararlanabiliyorken 7.000'den fazla öğrenci için bu konu önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

Uluslararası öğrencilerin birçoğu gibi Filistinli öğrenciler de dil sorunu yaşamaktadır. Türkiye'deki Filistinli öğrencilerin 5.000'i özel üniversitelerde, İngilizce programlarda öğrenim görmektedir. Türkiye'nin 55 iline dağılan Filistin kökenli öğrenciler, İstanbul gibi büyük şehirlerde genellikle kendi aralarında kapalı bir sosyal çevrede yaşasalar da sadece birkaç Filistinlinin olduğu Anadolu şehirlerinde ikamet edenlerin Türklerle daha yoğun ilişkiler geliştirdikleri görülmektedir.²²

Sonuç

Türkiye'deki Filistin diasporası, geldikleri ülkeler açısından çeşitlilik arz etmektedir ve tamamına yakını için Türkiye üçüncü veya dördüncü durak konumundadır. Filistinlilerin bir kısmı resmî yollarla Türkiye'ye gelerek turist vizesi, oturma veya çalışma izinleriyle yaşarken bir kısmı da -özellikle savaştan kaçarak gelenler-gayriresmî yollarla ülkeye giriş yapmıştır. 2014 yılında Türkiye'ye giren Filistin kökenli düzensiz göçmen sayısı 508 iken 2019'da bu sayı 12.210'a çıkmıştır.²³

Sağlık, eğitim ve iş, Filistinli göçmenler için en temel sorun alanlarını oluşturmaktadır. Suriye'den gelen aileler kısmi olarak ücretsiz tedavi ve ilaç hizmeti alabilse de önemli bir kesim ancak yüksek ücretler karşılığında bu tür hizmetlere erişebilmektedir. Uzun yıllardır Türkiye'de yaşayan ailelerin çocukları Türkçe bilseler bile yeni gelen göçmenler dil sebebiyle

eğitim alanında sorun yaşadıkları için özel okulları tercih etmek zorunda kalmaktadır. Dil sorunu iş bulmada da önemli bir engeldir. Çalışma izni olan göçmenler dil sorunu ve yabancı işçi çalıştırma ile ilgili prosedürler sebebiyle iş bulmakta zorlanmaktadır. Ayrıca bazı işverenler daha ucuz iş gücü sağlamak amacıyla resmî olarak göçmenlere iş vermekten kaçınmakta, bunun yerine çalışma izni olmayan veya kaçak durumdaki göçmenleri çalıştırmayı tercih etmektedirler. Bugün İstanbul ve sınır illeri başta olmak üzere Türkiye'nin birçok yerinde çok düşük ücretlerle kaçak işçi çalıştırıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Yaşanan sorunlar bir yana, görüşülen Filistinlilerin tamamına yakını Türkiye'de ırkçı söylemlere maruz kalmadıklarını ifade etmiştir. Bazı Türklerin "Arap" veya "Suriyeli" olduklarını düşünerek kendilerine karşı olumsuz tavır sergilediklerini fakat "Filistinli" olduklarının anlaşılmasından sonra tamamen farklı muamele gördüklerini belirtmişlerdir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Türkiye'de yerleşmiş tarih anlatısı sebebiyle "Arap" ve hızla artan sayıları ile Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden biri hâline gelen "Suriyeli" kavramları, bazı vatandaşlarda ırkçı bir çağrışıma yol açarken "Filistinli" kimliği tam aksine olumlu bir çağrışım yapmaktadır. Zira 1960'lardan bu yana Türkiye'de liderlik yapmış farklı kanatlardan siyasetçiler ve onların halk tabanı, her zaman Filistin meselesini sahiplenen bir duruş sergilemiştir.

Filistin meselesi Türkiye'deki siyasi mozağin benzer bir anlayışa sahip olduğu nadir konulardan biri olagelmıştır. Fakat bu olumlu imaja rağmen Türkiye'de Filistinlilere yönelik yanlış bilinen önemli bir konu, insani ilişkilere de yansımaktadır. Siyonizm propagandasının bir sonucu olarak Türkiye'de Filistinlilerin topraklarını Yahudilere sattıkları yönünde bir algı oldukça yaygındır. Oysaki 1948 öncesinde İngiliz manda rejimi kamuya ait toprakları, Lübnanlı ve Suriyeli bazı toprak ağaları da Filistin'deki kendi mülklerini Yahudilere satmıştır. Bu dönemde Filistinlilerin sattığı toprakların oranı %1 dahi değildir. 1948

sonrasında ise İsrail, işgal yoluyla Filistinlilere ait toprakları ele geçirmiştir.²⁴

Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan ve ülkesini bir kere dahi görememiş yüz binlerce Filistinli, her şeye rağmen topraklarına olan aidiyet duygusunu canlı tutmaktadır. Türkiye’de yaşayan Filistinlilerin de tamamına yakını kendini “Filistinli” olarak tanımlamakta ve bir gün Filistin’e geri dönmeyi istemektedir; fakat

bu mümkün olana kadar da Türkiye’de yaşamaya devam etmekten memnuniyet duymaktadırlar. Sağlık, eğitim, iş, resmî işlemler başta olmak üzere sorun alanlarında kolaylıklar sağlanması ise en temel taleplerdir. Bugün Türkiye, oldukça kalabalık göçmen nüfusuna sahip bir ülke olarak büyük bir sorumluluk yüklenmiş olsa da istikrarlı bir politika geliştirildiği takdirde Filistinli gençler ve yetişmiş insan gücü, Türkiye’ye önemli bir katma değer sağlayacaktır.

Sonnotlar

¹ Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)*, İstanbul: Kronik Yayınları, 2019, s. 110-111.

² Türkiye’deki Filistinli öğrenciler bu sayıya dâhil değildir.

³ 01.09.2020 tarihinde Vail Salmanali ile gerçekleştirilen görüşmeden.

⁴ 12.09.2020 tarihinde Tamir Mişeyniş ile gerçekleştirilen görüşmeden.

⁵ 12.09.2020 tarihinde Tamir Mişeyniş ile gerçekleştirilen görüşmeden.

⁶ 27.08.2020 tarihinde Filistin Dayanışma Derneği (FİDDER) başkanı Muhammed Mişeyniş ile gerçekleştirilen görüşmeden.

⁷ 27.08.2020 tarihinde Filistin Dayanışma Derneği (FİDDER) başkanı Muhammed Mişeyniş ile gerçekleştirilen görüşmeden.

⁸ Selim Sezer, “Suriye Savaşının Yermuk Filistin Mülteci Kampı Üzerindeki Etkileri”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, s. 133-165, 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/891185>

⁹ <https://www.unrwa.org/where-we-work/syria>

¹⁰ 01.09.2020 tarihinde İbrahim el-Ali ile gerçekleştirilen görüşmeden.

¹¹ Hafize Zehra Kavak & Emrin Çebi, “Suriye’den Türkiye’ye Göç Eden Filistinli Mültecilerin Durumu”, İNSAMER, 13.04.2015, https://insamer.com/tr/suriyeden-turkiye-goc-eden-filistinli-multecilerin-durumu_191.html

¹² İbrahim el-Ali, “الواقع القانوني للاجئين الفلسطينيين من سورية إلى تركيا”, *مجموعة العمل من أجل فلسطيني سورية*, 25.08.2020, <https://www.actionpal.org.uk/ar/pdf/palestinianstatusturkey.pdf>

¹³ T.C. İstanbul Valiliği, “Düzensiz Göçle Mücadele İle İlgili Basın Açıklaması”, 22.07.2019, <http://www.istanbul.gov.tr/duzensiz-gocle-mucadele-ile-ilgili-basin-aciklamasi>

¹⁴ Amnesty International, “Savaş Bölgesine Geri Gönderildiler”, 2019, <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4411022019TURKISH.pdf>

¹⁵ 01.09.2020 tarihinde İbrahim el-Ali ile gerçekleştirilen görüşmeden.

¹⁶ https://joshuaproject.net/people_groups/14276/SA

¹⁷ Esra Uludağ, “Suriye Örneği Üzerinden Türkiye ile Kritik Aktörlerin Göç Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Bakış”, Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analiz Merkezi (TÜRKSAM), 18.04.2018, <https://turksam.org/turkiye-ile-kritik-aktorlerin-goc-politikalarina-karsilastirmali-bir-bakis-suriye-ornegi>

¹⁸ Human Rights Watch (HRW), “Saudi Arabia: Abuses Taint Mass Terrorism Trial”, 17.04.2020, <https://www.hrw.org/news/2020/04/17/saudi-arabia-abuses-taint-mass-terrorism-trial>

¹⁹ “Dozens of Palestinians face ‘terrorism court’ in Saudi Arabia”, *Aljazeera*, 09.03.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/03/dozens-palestinians-face-terrorism-court-saudi-arabia-200309162620286.html>

²⁰ 27.08.2020 tarihinde Filistin Dayanışma Derneği (FİDDER) başkanı Muhammed Mişeyniş ile gerçekleştirilen görüşmeden.

²¹ 01.09.2020 tarihinde Mahmud Muhammed Gazal ile gerçekleştirilen görüşmeden.

²² 01.09.2020 tarihinde Filistin Öğrencileri Derneği Başkanı Yasser Alashi ile gerçekleştirilen görüşmeden.

²³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Düzensiz Göç”, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

²⁴ Muhsin Muhammed Salih, *Filistinliler topraklarını Yahudilere sattı mı?*, Asalet Yayınları, Temmuz 2020, s. 12-17.